

"Уроки звитяги"

Вшанування пам'яті загиблих у
боротьбі за Україну

Битва під Крутами – один із важливих сюжетів сучасної української історичної пам'яті, який вже давно перестав сприйматись як рядова історична подія. Міф битви під Крутами є історичним образом, що має важливе значення для української колективної пам'яті та української ідентичності.

Дата

- 29 січня 1918 року

Місце

- Поблизу селища Крути, Ніжинського району

Результат

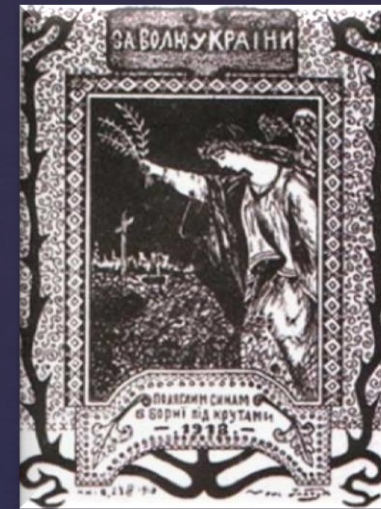
- Тимчасове зупинення просування військ Радянської Росії.

Неоголошена війна Радянської Росії проти УНР розпочалася в половині грудня 1917 року, а з проголошенням Четвертим універсалом незалежності України Центральною Радою УНР, 22 січня 1918 року країна опинилася у фактичному стані війни з більшовицькою Росією.

«Маніфестом до українського народу» Володимир Ленін дав зрозуміти, що Радянська Росія не змириться з існуванням незалежної України, — та що більшовики передбачали поширення революції і на терени України. 12 грудня 1917 року Всеукраїнський з'їзд Рад у Харкові проголосив Україну радянською республікою і вже в половині грудня надходила військова і інша допомога більшовицьким силам в Україні.

Під командуванням Антонова-Овсієнка 20 тисяч більшовицьких загонів прямували на схід України, а з північного сходу наступав загін Михайла Муравйова. Незважаючи на те, що загін звано Східним фронтом, він складався із більш шести тисяч чоловік, переважно московських і петроградських червоногвардійців та матросів Балтійського флоту. З кінцем грудня 1917 року радянську владу вже було встановлено у Харківській, Катеринославській та Полтавській губерніях. На черзі був Київ.

Хід бою

Не наважуючись зустріти ворога у Бахмачі, де перебувало до 2 тис. по-більшовицькому налаштованих робітників, Аверкій Гончаренко наказав відступити до залізничної станції Крути і зайняти оборону. Туди вони дісталися вже 28 січня 1918 р. Позиції, розташовані за кілька сотень метрів від самої станції, були непогано підготовлені для бою. На правому фланзі вони мали штучну перешкоду — насип залізничної колії, на лівому — студентська сотня в складі вже наявного там загону почала риття окопів і спорудження земляних укріплень.

Командувач загону в Бахмачі Аверкій Гончаренко мав у своєму розпорядженні 4 сотні бійців, переважно студентів та юнкерів. Студентський курінь був поділений на чотири чоти (взводи) по 28-30 чол. Три з них зайняли позиції в окопах, четверта, що складалася з наймолодших та тих, хто не вмів стріляти, перебувала у резерві.

Студентський курінь стрільців.

На загальних зборах студентів українського народного університету, які відбулись 4-го січня, ухвалено таку резолюцію:

З огляду на грізне положення Української Народної Республіки, загальні збори студентів українського народного університету винесли та і постанови:

1. На час, пекучої потреби, всі без виїмку, студенти українського народного університету (в тім числі і слухачі обох підготовчих курсів) вступають в протягу трьох найближчих днів в Курінь Січових Стрільців.

Звернення до «До українського студентства»:

(«Нова Рада» з 11 січня 1918 р.)

«Прийшов грізний час для нашої Батьківщини. Як чорна гайворонь, обсіла нашу Україну російсько-«большевицька» грабіжницька орда, котра майже щодня робила у нас нові захвати, і Україна, одрізана звідусіль, може врешті опинитись в дуже скрутному стані. В цей час Українська фракція центру Університету св. Володимира кличе студентів-українців усіх вищих шкіл негайно прийти на підмогу своєму краю і народові, одностайно ставши під прапор борців за волю України проти напасників, які хочуть придушити все, що здобуто нами довгою, тяжкою героїчною працею.

Треба за всяку ціну спинити той похід, який може призвести Україну до страшної руїни і довговічного занепаду. Хай кожен студент-українець пам'ятає, що в цей час злочинно бути байдужим... Сміливо ж, дорогі товариші, довбаймо нашу скелю і йдімо віддати, може, останню послугу тій великій будові, яку ми ж самі будували — Українській державі! Записуйтесь до «Куреня Січових Стрільців», який формується з студентів Університету св. Володимира та Українського Народного Університету, звідки, мабуть, ми будемо розподілені серед декотрих українських військових частин, для піднесення культурно-національної свідомості та відваги...»

Бій під Крутами розпочався 29 січня о дев'ятій ранку з бойового зіткнення захисників з передовим загonom матросів, які намагалися взяти станцію одним ударом. Більшовики мали значну чисельну перевагу, їхній трьохтисячний загін намагався взяти захисників в кільце.

З тилу крутян підтримував бронепoїзд з гарматою, який обстрілював нападників.

Картина А.Климко «Бій під Крутами»

Захисники понесли значні втрати, але змогли відбити перші атаки ворога. Аж ось почали закінчуватись патрони, замовкла і гармата, відстрілявши весь боезапас. Запросивши підтримки, не отримали відповіді штабу. Як з'ясувалося потім, штабісти кинули бійців напризволяще, втікаючи на потязі назад до Києва. Так поспішали, що навіть забули відчепити вагони з боєкомплектom...

Цей бій тривав 5 годин між 4-тисячним підрозділом російської Червоної гвардії під проводом есера Михайла Муравйова та загоном із київських курсантів і козаків «Вільного козацтва», що загалом нараховував близько чотирьох сотень вояків.

Картина
Леонід Перфецький
«Бій під Крутами»

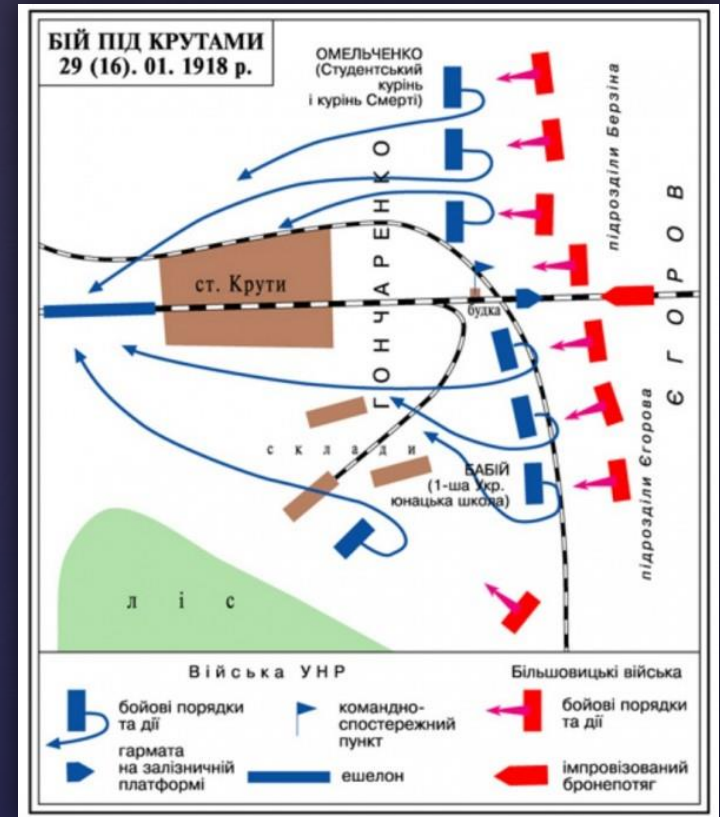

Схема бою виконана сотником
С. Горячком.

Сторони

УНР

Радянська Росія

Командувачі

Аверкій Гончаренко

Михайло Муравйов

Військові сили

близько 300
Загін Вільного Козацтва армії
УНР,
Помічний студентський курінь,
Юнацька школа;
16 кулеметів та саморобний
бронепоїзд у вигляді
артилерійської гармати

близько 4000
Загін
петроградських і
московських
червоногвардійців
та матросів
Балтійського флоту

Втрати

Студентська сотня: 74-81;
Юнацька школа: 33-44; «Курінь
смерті»: 20-25. Загалом 127–146

близько 300

Приблизно о 17 годині розрізнені частини захисників зібралися разом. З'ясувалося, що немає однієї чоти. Розвідувальний загін, приблизно 30 бійців, загубив орієнтир та потрапив у полон. За розповідями очевидців, «червоні» жорстоко знущалися над полоненими, потім всіх розстріляли.

Ідучи на страту, Григорій Піпський, учень сьомого класу, почав співати «Ще не вмерла Україна», решта його підтримали.

Фото загиблих Героїв Криму

Ця затримка ворога дала змогу українській делегації укласти Брест-Литовський мирний договір, який врятував молоду українську державність

Українська Народна Республіка за договором: Межі УНР за договором Спільні території Межі проживання українців Межі просування німців восени 1917 року Підляшся, передане УНР Радянська Росія Донський крайовий уряд Кубанський крайовий уряд Кримськотатарський уряд Австро-Угорська імперія Польська регентська рада Королівство Румунія Молдовська Демократична Республіка Королівство Сербія

Події під Крутами вперше привернули увагу громадськості після повернення Центральної Ради в Київ у березні 1918 року.

5 березня 1918 року Військовим міністерством УНР було утворено комісію для з'ясування обставин бою під Крутами. До її складу увійшов член Центральної Ради Олександр Шульгин, який втратив у бою під Крутами брата – Володимира Шульгина.

Окрім того, на початку березня до Центральної Ради надійшли численні листи від батьків із проханням розшуку їх дітей, які брали участь у битві.

На похороні в Києві біля Аскольдової могили голова Української Центральної Ради Михайло Грушевський назвав юнаків, які загинули в нерівній боротьбі, героями, а поет Павло Тичина присвятив героїчному вчинкові вірш «Пам'яті тридцяти».

*Фрагмент похоронної ходи вулицями Києва.
Київ, 10 (23) березня 1918 р.*

Перепоховання загиблих героїв Крут. Київ, 10 (23) березня 1918 р.

<http://ukrweb.org.ua/ua/> / Лакбез: Київ. Похорон жертв більшовиків 10 березня 1918 р.

Похорони героїв зпід Круг в Києві 10.ІІІ. 1918 р.

“Ілюстрованого додатку” до щоденної київської газети
“Відродження” від 7 квітня (25 березня за ст. ст.) 1918 р.

Станція Крути. Символічна могила (ліворуч) і сучасний меморіал загиблим студентам у вигляді колони Червоного корпусу Київського університету

Пам'ятник Героям Крут у Києві

Трагічна загибель студентського куреня під Крутами стала символом патріотизму і жертовності у боротьбі за незалежну Україну.

«Пам'яті тридцяти»

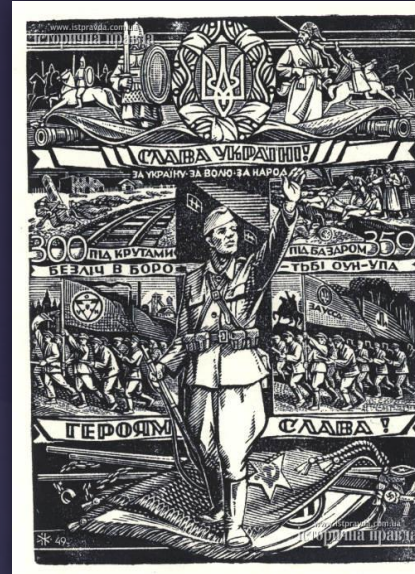
На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів-українців,
Славних молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! —
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука?
Квітне сонце, — грає вітер
І Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн?
Боже, покарай!
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих.
На Аскольдовій Могилі
Поховали їх.

Павло Тичина, 1918 рік

Протягом десятиріч існували різні суперечливі трактування перебігу подій і кількості загиблих — від кількох до декількох сотень, хоча до нашого часу збереглися тільки імена тих, кого було поховано на Аскольдовій могилі:

1. Андрій Омельченко,
сотник	10. Олександр Шерстюк
2. Володимир Шульгин	11. Головощук
3. Павло Кольченко	12. Чижів
4. Лука Дмитренко	13. Кирик
5. Микола Лизогуб	14. Андрій Соколовський
6. Попович Олександр	15. Микола Корпан
7. Андріїв	16. Микола Ганкевич
8. Микола Божинський-
Божко	17. Євген Тарнавський
9. Ізидор Курик	18. Гнаткевич
	19. Григорій Піпський

З нагоди 80-ї річниці бою Монетний двір випустив в обіг пам'ятну монету номіналом 2 гривні.

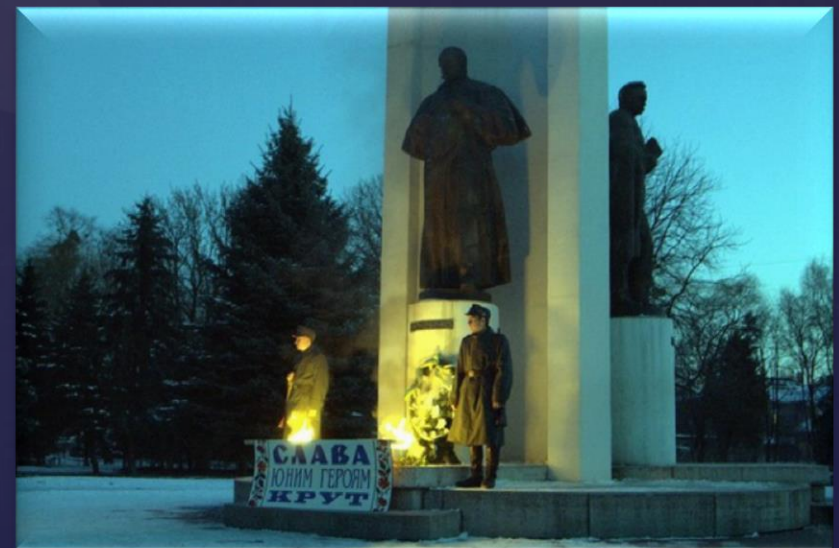
*Крути – символ
національної честі*

До 90-річчя бою випущено конверт

Крути і на сьогоднішній час є не забутими

Фільм «Крути 2018»

<https://www.cinema.in.ua/film-kruty-1918-onlain>

Пам'ятаємо героїв Крут

